G 7

6 nov. 19

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK

Vrije-tijdsbesteding in Nederland

Winter 1955/'56

Deel 5

Verenigingsleven

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK
BIBLIOTHEEK

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ W. DE HAAN N. V.
ZEIST, 1957

3 E 57

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK

Vrije-tijdsbesteding in Nederland
Winter 1955/'56

Deel 5

Verenigingsleven

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK
BIBLIOTHEEK

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ W. DE HAAN N. V.
ZEIST, 1957

VERKLARING DER TEKENS

. = gegevens ontbreken

* = voorlopig cijfer

x = geheim

\- = 0

0 (0,0) = het getal is te klein om in de gekozen eenheid te worden uitgedrukt

niets (blank) = een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen

1955-1956 = 1955 tot en met 1956

1955/1956 = het gemiddelde over de jaren 1955 en 1956

1955/'56 = oogstjaar, boekjaar, enz., beginnend in 1955 en eindigend in 1956

N.B. Door afrondingen kan het voorkomen, dat de in enkele staten opgenomen totaalcijfers niet overeenstemmen met de som der onderscheidene posten.

AUTEURSRECHT VOORBEHOUDEN

Het herdrukken van de inhoud van deze publikatie is niet toegestaan, noch geheel, noch gedeeltelijk, noch in de oorspronkelijke, noch in bewerkte vorm, tenzij met schriftelijke machtiging van de Directeur van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Het gebruiken van de inhoud van deze publikatie als toelichting of bewijsvoering in een artikel, een boekbespreking of een boek is toegestaan, mits de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld.

Verkrijgbaar bij Uitgeversmaatschappij W. de Haan N.V., Zinzendorflaan 3, Zeist (postrekening no. 57071) en de boekhandel. Prijs *f* 2,90.

Bestelnummer: G 7/1955/'56-5.

VOORBERICHT

Deze publikatie over het verenigingsleven als speciaal facet van het algehele vrije-tijdsbestedingspatroon, is deel 5 in de reeks "Vrije-tijdsbesteding in Nederland".

Het verschaft enige statistische overzichten van de activiteit van de verschillende sociale milieus, leeftijdsgroepen, e.d. in een aantal soorten verenigingen.

De Directeur-Generaal
van de Statistiek,

(Prof.Dr.Ph.J.IDENBURG)

's-Gravenhage, oktober 1957.

INHOUD

		Blz.
VOORBERICHT		3
HOOFDSTUK I.	DOEL EN METHODE	7
	A. Doel van het onderzoek	7
	B. Methode van het onderzoek	8
HOOFDSTUK II.	HET ALGEMEEN BEELD	9
HOOFDSTUK III.	LEEFTIJD	12
	A. Leeftijd en verenigingslidmaatschap	12
	B. De jeugd	12
	C. De 24 - 59-jarigen	12
	D. De 60 jaar en ouderen	13
HOOFDSTUK IV.	SOCIAAL MILIEU	17
	A. De leidinggevenden en de loontrekkende middenstand	17
	B. De boeren en de landarbeiders	17
	C. De risicodragende middenstand	17
	D. De arbeiders	18
HOOFDSTUK V.	WOONMILIEU	21
	A. De grote stad	21
	B. Het platteland en de plattelandsstadjes	21
HOOFDSTUK VI.	KERKELIJKE GEZINDTE	23
	A. Kerkelijke gezindte en verenigingslidmaatschap	23
	B. Levensbeschouwelijke binding van verenigingen	23
HOOFDSTUK VII.	SPORTBEOEFENING	27
	A. Enkele totaalcijfers	27
	B. Sportbeoefening naar leeftijd	27
	C. Sportbeoefening naar milieu	27
	D. Sportbeoefening naar woonmilieu	30

Blz.

SAMENVATTING 31

SUMMARY 31

BIJLAGE: Deel van de gebruikte vragenlijst, dat het verenigingsleven betreft . 32

STATEN

1. Niet-leden en leden van een of meer verenigingen in procenten van de bevolking van 12 jaar en ouder 10

2. Aantal leden per soort van vereniging 10

3. Gemiddeld aantal bezoeken per persoon per jaar aan verenigingen 10

4. Leden die 2 of meermalen per week een vereniging bezoeken per soort vereniging 11

5. Leden per soort van vereniging naar richting der vereniging 11

6. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per leeftijdsgroep 13

7. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per levensfase 14

8. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per milieu naar leeftijdsgroep 15

9. Leden die 2 of meermalen per week een vereniging bezoeken per leeftijdsgroep 15

10. Lidmaatschap van en bezoek aan jeugdverenigingen per kerkgenootschap naar leeftijdsgroep 16

11. Lidmaatschap van en bezoek aan godsdienstige verenigingen per kerkgenootschap naar leeftijdsgroep 16

12. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per milieu 18

13. Lidmaatschap van godsdienstige verenigingen per milieu naar kerkgenootschap 19

14. Lidmaatschap van verenigingen per milieu naar leeftijdsgroep 19

15. Lidmaatschap van en bezoek aan jeugdverenigingen per milieu naar leeftijdsgroep 20

16. Lidmaatschap van verenigingen naar richting der vereniging per milieu 20

17. Leden die 2 of meermalen per week een vereniging bezoeken per milieu 20

18. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per woonmilieu 22

19. Lidmaatschap van en bezoek aan jeugdverenigingen per woonmilieu naar leeftijdsgroep . 22

20. Lidmaatschap van verenigingen naar richting der vereniging per woonmilieu 22

21. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per kerkelijke gezindte 24

22. Leden die 2 of meermalen per week een vereniging bezoeken per kerkelijke gezindte 24

23. Lidmaatschap van verenigingen naar richting der vereniging per kerkelijke gezindte ... 25

24. Lidmaatschap van verenigingen naar de richting der vereniging per leeftijdsgroep en per kerkelijke gezindte 26

Blz.

STATEN (vervolg)

25. Lidmaatschap van sportverenigingen naar soort sport per leeftijdsgroep 28

26. Lidmaatschap van sportverenigingen naar soort sport per milieu 29

27. Lidmaatschap van sportverenigingen naar soort sport per woonmilieu 30

HOOFDSTUK I. DOEL EN METHODE

A. DOEL VAN HET ONDERZOEK

Sinds het begin van de 20ste eeuw is de verscheidenheid van verenigingen, die een rol spelen in onze maatschappij, gestadig toegenomen. De enorme vlucht van de techniek, de steeds groter wordende sociale differentiatie, die ten dele een gevolg is van het urbanisatie- en industrialisatie-proces, de korter wordende werkdag, de emancipatie van de arbeidersklasse en van de vrouw en tal van andere factoren hebben een groot aantal organisaties in het leven geroepen.

De huidige Nederlander heeft een ongekend aantal mogelijkheden om zijn belangen te verdedigen in groepsverband, omzich met behulp van een organisatie in welhaast elke door hem gewenste richting te vormen en om voor zijn ontspanning gebruik te maken van de faciliteiten van talloze soorten van verenigingen.

Het is een schier hopeloze taak om een enigszins afgerond beeld te ontwerpen van het Nederlandse verenigingsleven. De ene organisatie streeft de bescherming van het natuurschoon, de andere de verbreiding van een of andereideologie na. Deze vereniging draagt een plaatselijk karakter, of recruteert zijn leden slechts uit één bedrijf, terwijl een andere vereniging met een soortgelijke doelstelling over een landelijk organisatie-apparaat beschikt en zelfs in internationale verbanden is opgenomen.

Organisatie A telt onder zijn leden mensen uit alle geledingen van de maatschappij; organisatie B beperkt zich tot een zeer select gezelschap.Er zijn verenigingen, waarvan de leden elkaar vrijwel nooit zien en daarnaast treft men clubs aan, die éénmaal per week of zelfs vaker hun leden bijeenbrengen.

Het is duidelijk, dat het verenigingsleven grote variaties vertoont, niet alleen naar de hierboven genoemde kenmerken van doelstelling, mate van uitgebreidheid, sociale recrutering en activiteit, maar ook al naar gelang hun ouderdom, tradities, het enthousiasme van de leden, enz.

De vraag komt dan naar voren, wat al deze clubs en verenigingen gemeen hebben. Om welke redenen zou men ze als een geheel behandelen?

In het hierna volgende worden verenigingen gezien als groeperingen, die op formele wijze zijn georganiseerd,waaraan de leden, niet beroepshalve, maar in hun vrije-tijd deelnemen en waarvan men vrijwillig al of geen lid kan worden.

Deze verenigingen onderscheiden zich dus ten eerste door een zekere mate van vrijwilligheid bij de toe- en uittreding.

In tegenstelling tot de stand, de natie, de kerk of het gezin, waarvan men in eerste instantie door geboorte deel uitmaakt, wordt men doorgaans lid van een vereniging door een min of meer vrije keus. Natuurlijk zal het element van dwang niet altijd afwezig zijn. De jongen, die "van thuis" lid van een jeugdvereniging moest worden, de kantoorbediende, die automatisch lid van de personeelsvereniging werd door zijn indiensttreding bij de firma in kwestie of de arbeider, die uit angst voor een boycot door zijn kameraden zich bij een vakvereniging aansloot, zijn voorbeelden daarvan.

In het algemeen echter is men vrij zich al dan niet bij een vereniging aan te sluiten. Hoeveel morele pressie een groep ook op het individu kan uitoefenen, er is voor de persoon in kwestie geen biologische, physieke of juridische noodzaak om tot deze of gene organisatie te behoren.

Ten tweede hebben de behandelde verenigingen een formele structuur. Altijd zijn in statuten, reglementen of andere documenten de doeleinden, waarnaar de organisatie streeft en de middelen, waarvan men zich zal bedienen bij die pogingen, vastgelegd.

Tevens wordt een zekere functie verdeling gemaakt en een bestuur geformeerd.

Ook een informele groep, bijvoorbeeld een vriendenkring, heeft een doel en kent zekere spelregels in het onderling verkeer, maar doorgaans staan dat doel en die middelen daar niet op papier. Bovendien heeft de informele groep vaak een zeer labiel karakter.

Ook hier zijn weer grensgevallen te bedenken. De Indianenclub van een aantal jongens heeft misschien de werkwijze en de spelregels van de club in een schrift staan. Is dit nu een informele speelgroep of een formele vereniging? In het gros van de gevallen zal het echter wel duidelijk zijn, met welke categorie wij te maken hebben.

Ten derde liggen de verenigingsactiviteiten van de gewone leden nagenoeg geheel in de sfeer van de vrije tijd buitenshuis. Hoewel voor de partijfunctionaris en de voetbalprof hun respectievelijke organisaties tegelijkertijd hun werkkring vormen, voor het doorsnee-lid, dat niet in dienst is van een vereniging, ligt dit anders. Voor hem speelt het verenigingsleven zich af, wanneer hij niet bezig is zijn brood te verdienen, op school zit of in de huiselijke kring vertoeft.

Als vorm van vrije-tijdsbesteding is het verenigingsleven dus een uithuizige activiteit in groepsverband en zodoende een belangrijk aspect voor een onderzoek, dat wil nagaan, wat de Nederlanders in hun vrije-tijd doen. In het vrije-tijdsbestedingsonderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek zijn daarom ook over dit onderwerp enige vragen gesteld aan de geënquêteerden.

Daar het hier gaat om een eerste terreinverkenning, zijn vier aspecten van het verenigingsleven uitgezocht voor dit overzicht.

In de eerste plaats zal een onderscheiding worden gemaakt naar de doelstelling van de vereniging. In de tweede plaats zal worden nagegaan welke groepen van personen actief zijn betrokken bij één of meerdere soorten verenigingen. Zo wordt bijvoorbeeld een indeling gemaakt naar sociaal milieu, kerkelijke gezindte, leeftijd en geslacht.

Ten derde komt aan de orde de frequentie, waarmee deze groeperingen deelnemen aan het organisatieleven en ten vierde de levensbeschouwelijke richting van de diverse verenigingen.

Dit onderzoek mag geenszins uitputtend worden genoemd. Daar de gegevens over het verenigingsleven van de mensen zelf betrokken zijn, is het niet uitgesloten, dat deze cijfers op sommige punten afwijken van de officiële statistieken van het verenigingswezen. Hier zijn niet de objectieve feiten van iemand's lidmaatschap of de frequentie van zijn deelname aan het verenigingsleven geregistreerd.

De enquête-resultaten zijn gebaseerd op noodzakelijkerwijs subjectieve oordelen van de personen in kwestie over hún lidmaatschap of deelname-frequentie in bepaalde organisaties. Men verwachte dus niet een overzicht van alle Nederlandse verenigingen, naar soort en aantallen leden. In deze publikatie is het probleem van de andere kant benaderd en is nagegaan welk percentage van de Nederlandse bevolking opgeeft lid te zijn van bepaalde soorten verenigingen.

B. METHODE VAN HET ONDERZOEK

In het vrije-tijdsbestedingsonderzoek, dat in de winter van 1955/'56 door het Centraal Bureau voor de Statistiek is ingesteld 1), zijn een aantal vragen gesteld, die betrekking hebben op het lidmaatschap van verenigingen. (Zie bijlage I.)

De volgende onderwerpen kwamen daarbij naar voren:

1. Het lidmaatschap van bepaalde soorten verenigingen

Gevraagd is of men actief of werkend lid is van één of meer van de volgende soorten verenigingen:

a. Verenigingen met een sociaal of pedagogisch doel (bijvoorbeeld Roode Kruis, Bescherming Burgerbevolking, Eerste Hulp Bij Ongelukken, Sint Vincentiusvereniging, Armenzorg, Jeugdleider).
b. Verenigingen met een uitsluitend godsdienstig doel (bijvoorbeeld Congregatie, Aartsbroederschap, Derde Orde, Bijbelstudiegroep).
c. Verenigingen met een politiek doel, vak- of standsorganisatie (bijvoorbeeld kiesverenigingen, debatingclub).
d. Verenigingen met een cultureel of wetenschappelijk doel (bijvoorbeeld zangvereniging, muziekvereniging, amateurtoneelclub, vereniging van natuurstudie).
e. Verenigingen voor ontspanning of vermaak (bijvoorbeeld dansclub, kegelclub, bridgeclub).
f. Sportverenigingen (bijvoorbeeld voetbal-, hockey-, gymnastiekvereniging).
g. Jeugdverenigingen (bijvoorbeeld padvinders-, jongelingsvereniging).
h. Andere verenigingen.

Naar het lidmaatschap van personeels- of schoolverenigingen werd niet expliciet gevraagd. Voor zover in het kader hiervan activiteiten, als bij de hierboven onder resp. d, e en f genoemde verenigingen worden bedreven, zullen de desbetreffende geënquêteerden hun lidmaatschap veelal bij d, e of f hebben opgegeven.

Speciaal is gevraagd naar het actieve lidmaatschap; verenigingen die men nooit bezoekt, doch er alleen jaarlijks de contributie voor betaalt, zijn op deze wijze uitgeschakeld. Dergelijke "papieren" leden hebben nl. zo weinig contact met de vereniging, dat hun vrije-tijdsbesteding door dit lidmaatschap in het geheel niet wordt beïnvloed.

Slechts van de categorie f. de sportverenigingen is een nadere detaillering gevraagd, namelijk welke soort sport in verenigingsverband wordt beoefend. De volgende sporten komen hiervoor in aanmerking: atletiek, handbal, hockey, korfbal, tennis, turnen, voetbal, volleybal, zeilsport, zwemmen en andere sporten.

Op deze wijze kan worden nagegaan, welke sporten door speciale bevolkingsgroepen het meest worden beoefend.

2. De bezoekfrequentie

Van de opgegeven verenigingen is gevraagd, hoeveel avonden en/of middagen per week, per maand of per jaar eraan worden besteed. De antwoorden op deze vraag zijn bij de bewerking omgerekend tot de bezoekfrequentie per jaar.

Hierdoor is het mogelijk zich te oriënteren over de hoeveelheid tijd, die aan het verenigingsleven wordt besteed door de gemiddelde Nederlander en door bepaalde sociale groeperingen.

Geheel zuiver is dit echter niet, omdat slechts de bezoekfrequentie per jaar bekend is en niet het aantal uren, dat dit bezoek aan de vereniging heeft geduurd. Zo kan bijvoorbeeld een bezoek aan een sportvereniging één uur per avond in beslag nemen en een bijeenkomst van een vereniging met een cultureel doel 3 uren.

Een moeilijkheid bij het vergelijken van de bezoekfrequenties, wordt veroorzaakt door het verschil in totaal aantal mogelijke bijeenkomsten van een bepaalde vereniging.

Zo zal een sportvereniging in totaal per jaar meer mogelijkheden tot bezoek bieden dan een politieke partij, terwijl een politieke partij in de grote stad waarschijnlijk meer vergaderingen organiseert dan op het platteland.

3. Godsdienstige grondslag van de vereniging

Tevens is gevraagd of de genoemde vereniging op een godsdienstige grondslag steunt en zo ja of dit een rooms-katholieke, nederlands-hervormde of "andere" godsdienstige grondslag is.

Deze vraag dient om de mate van levensbeschouwelijke geleding in het verenigingsleven na te gaan.

1) Zie voor de methode van dit onderzoek: Vrije-tijdsbesteding in Nederland, deel I, Methodologische inleiding. Centraal Bureau voor de Statistiek. Zeist 1957.

HOOFDSTUK II. HET ALGEMENE BEELD

Algemeen samenvattend kan het volgende worden gezegd:

1. De helft van de Nederlandse bevolking van 12 jaar en ouder is actief of werkend lid van één of meer verenigingen.

Hoewel de mate van aangesloten zijn bij een vereniging achter blijft bij de deelname aan andere vormen van vrije-tijdsbesteding (bijv. 57% van de Nederlanders bezoekt wel eens een bioscoop, 70% leest wel eens een boek 1)) blijkt hieruit toch de grote omvang van het actieve verenigingsleven in Nederland. Bovendien is het mogelijk, dat men van meer dan één vereniging lid is, hetzij binnen één zelfde soort (bijv. van 2 sportverenigingen), hetzij van 2 of meer soorten (bijv. van een sport- en een politieke organisatie). Slechts van dit laatste staan gegevens ter beschikking (staat 1).

Bijna een vijfde deel van de bevolking is werkend lid van 2 of meerdere soorten organisaties.

2. De mannen zijn meer verenigings"minded" dan de vrouwen; mannen zijn voor 59%, vrouwen voor 41% lid van een vereniging (staat 2).

Met name zijn de mannen in grotere getale actief lid van politieke- en vakorganisaties, van verenigingen voor ontspanning en vermaak en van sportverenigingen. Zo is bijvoorbeeld een vijfde van de mannen lid van een sportvereniging.

In Nederland hebben de sportverenigingen het grootste aantal actieve leden; verenigingen met een cultureel doel staan qua actief ledenaantal op de tweede plaats.

3. Het grootste aantal bezoeken per jaar wordt aan de sportvereniging gebracht (staat 3).

Leden van sportverenigingen bezoeken hun vereniging gemiddeld 64 maal per jaar, d.i. meer dan één maal per week. Ook jeugd-, culturele- en ontspanningsverenigingen worden door hun leden ongeveer éénmaal per week bezocht.

Aan genoemde verenigingen wordt dus een groot deel van de vrije-tijd van de leden besteed; dit in tegenstelling tot politieke- en vakorganisaties, waarbij slechts 10% van het Nederlandse volk is aangesloten (mannen 16%) en wier leden gemiddeld 17 maal per jaar een bijeenkomst bijwonen (d.i. éénsper drie weken). Dit zou kunnen getuigen van een geringe politieke- en vakbelangstelling in Nederland, waarbij echter wel in het oog moet worden gehouden, dat in totaal bij dergelijke verenigingen ook minder vergaderingen worden gehouden.

Van dezelfde tendentie getuigen overigens de gegevens van staat 4. 23% van de leden van sportverenigingen gaat 2 of meer malen per week naar een bijeenkomst; bij de politieke- en vakverenigingen is dit slechts 4%.

4. Bijna de helft van de aangesloten personen behoort bij een vereniging, die niet op een bepaalde godsdienstige grondslag berust (staat 5).

Een kwart is verbonden aan een rooms-katholieke, 12% aan een nederlands-hervormd en 17% aan een "anderszins" georiënteerde vereniging (bijv. gereformeerd, doopsgezind, joods). Bijna de helft (45%) is lid van niet aan bepaalde confessies gebonden verenigingen.

De meeste leden van "dit soort" verenigingen zijn te vinden bij de sport en bij de ontspanning. Toch geeft nog een derde van de leden van verenigingen voor ontspanning en vermaak de voorkeur aan een vereniging met een bepaalde wereldbeschouwelijke grondslag; 20% verkiest hier een rooms-katholieke vereniging.

Veel meer leden van wereldbeschouwelijk gebonden verenigingen worden gevonden bij de jeugdverenigingen (slechts 21% is hier niet-confessioneel) en bij de politieke- en vakorganisaties (35% niet-confessioneel).

Relatief zijn velen aangesloten bij een rooms-katholieke politieke- of vakorganisatie (41%) en bij een nederlands-hervormde of "andere" jeugdvereniging (resp. 26 en 23%).

---

1) Zie Vrije-tijdsbesteding in Nederland, deel 3, Bioscoopbezoek; deel 4, Leesgewoonten, Zeist, 1957.

Staat 1. Niet-leden en leden van één of meer verenigingen in procenten van de bevolking van 12 jaar en ouder

	M	V	T
	procenten		
Geen lid	41	59	50
Actief of werkend lid van:			
1 vereniging	36	28	32
2 verenigingen	16	10	13
3 verenigingen	5	2	4
4 verenigingen	2	1	1
5 of meer verenigingen	0	0	0
Totaal	100	100	100

Staat 2. Aantal leden per soort van vereniging

	M	V	T
	procenten		
Verenigingen met:			
sociaal of pedagogisch doel	12	8	10
godsdienstig doel	9	10	10
politiek doel (w.o. vakorganisaties)	16	4	10
cultureel doel	14	10	12
Verenigingen voor ontspanning en vermaak	13	7	10
Sportverenigingen	21	12	16
Jeugdverenigingen	5	4	5
Andere verenigingen	1	2	1
Totaal zonder dubbeltellingen	59	41	50

Staat 3. Gemiddeld aantal bezoeken per persoon per jaar aan verenigingen

	Door leden			Door leden en niet-leden		
	M	V	T	M	V	T
Verenigingen met:						
sociaal of pedagogisch doel	30	31	31	4	3	3
godsdienstig doel	40	29	35	4	3	3
politiek doel (w.o. vakorganisaties)	16	18	17	3	1	2
cultureel doel	45	40	48	6	4	5
Verenigingen voor ontspanning en vermaak	50	44	47	7	3	5
Sportverenigingen	65	62	64	14	7	10
Jeugdverenigingen	61	55	58	3	2	3
Andere verenigingen	25	21	23	0	1	1
Totaal zonder dubbeltellingen	67	57	62	40	24	32

Staat 4. Leden die 2 of meermalen per week een vereniging bezoeken per soort vereniging 1)

	M	V	T
	procenten		
Verenigingen met:			
sociaal of pedagogisch doel	6	4	5
godsdienstig doel	9	3	6
politiek doel (w.o. vakorganisaties)	4	3	4
cultureel doel	12	7	9
Verenigingen voor ontspanning en vermaak	14	11	13
Sportverenigingen	26	21	23
Jeugdverenigingen	18	13	16
Totaal	29	22	26

1) In % van het aantal leden.

Staat 5. Leden, per soort van vereniging naar richting der vereniging

	Ver. met soc. en ped.doel	Ver. met godsd. doel	Ver. met pol.doel (w.o. vakorg.)	Ver. met cultureel doel	Ver.voor ontspan-ning en vermaak	Sport-verenigingen	Jeugd-verenigingen	Totaal
	procenten							
Rooms-katholiek	23	47	41	20	20	19	30	27
Ned.hervormd	8	27	7	10	5	6	26	12
Ander	16	27	17	17	10	13	23	17
Geen	48	-	35	52	66	63	21	45
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

HOOFDSTUK III. LEEFTIJD

A. LEEFTIJD EN VERENIGINGSLIDMAATSCHAP

Zoals in Hoofdstuk I.A. is uiteengezet, is de grote ontwikkeling van het verenigingsleven een vrij recent verschijnsel. Daarom is het zeer wel mogelijk, dat de oudere personen in onze samenleving nog niet zo zeer met het verenigingsleven vertrouwd zijn; dit in tegenstelling met de jongere generatie.

Daarnaast is echter de factor leeftijd op zich zelf van belang. In bepaalde jaren zal men meer gepredisponeerd zijn tot het lid worden van een specifieke vereniging, bijv. in de jeugd van een sportvereniging. Daarom worden in dit hoofdstuk een aantal leeftijdsgroepen apart behandeld.

B. DE JEUGD

Veel wordt tegenwoordig geklaagd over de ongrijpbaarheid van de moderne jeugd. Een term, die onder andere wil zeggen, dat zij weinig in organisaties is opgenomen, zodat vanuit het "derde milieu" weinig invloed op haar kan worden uitgeoefend. Uit de gegevens blijkt, dat de 12 - 17 jarigen over het algemeen zeer verenigingsgezind zijn; van de 12 - 14 jarigen is 69%, van de 15 - 17 jarigen 68% aangesloten (staat 6).

Bij de 18 - 23 jarigen wordt het enthousiasme voor verenigingen geringer, ook al blijft het boven het landelijke gemiddelde. 41% van de 18 - 23 jarigen is geen lid van een vereniging.

Daar de jeugdigen, die dagonderwijs genieten in grotere getale aangesloten zijn, vindt men de niet-verenigingsleden voornamelijk bij de ongehuwde jeugd, die een beroep uitoefent (nl. 39%, staat 7).

Vooral van de arbeiders- en landarbeidersjeugd van 18 - 28 jaar zijn weinig personen in clubverband opgenomen; bij de arbeiders is in deze leeftijdsgroep slechts 44% lid van een vereniging (staat 8). Dit in tegenstelling tot de 18 - 28 jarigen van de leidinggevende groep, die voor 72% zijn georganiseerd.

De "ongrijpbare" jeugd is voornamelijk te vinden in de leeftijdsgroep 18 - 23 jaar bij de ongehuwde arbeidersjeugd, die een beroep uitoefent.

Het enthousiasme van de leden voor hun vereniging is bij de jeugd zeer groot (staat 9). Van de 12 - 14 jarige leden gaat 40%, van de 15 - 17 jarige 42%, 2 of meerdere malen per week naar een bijeenkomst. (Totaal Nederland 26%).

De grootste belangstelling heeft de jeugd voor de sport- en voor de jeugdvereniging.

De sportvereniging biedt de moderne jeugd wat zij wenst, nl. lichamelijke activiteit, de mogelijkheid om individuele ambities te verwezenlijken en de gewone gezelligheid 1). Terwijl 40% van de 12 - 17 jarigen lid is van een sportvereniging, daalt na het 17de jaar het aantal leden van dit soort verenigingen geleidelijk (staat 6). De bezoekfrequentie van de 12 - 23 jarigen aan de sportverenigingen is zeer hoog, m.a.w. aan sport wordt door hen zeer veel tijd besteed.

1) Vergelijk H. Schelsky: Arbeiterjugend gestern und heute. Heidelberg 1955.

Bij de jeugdvereniging blijkt de mindere belangstelling reeds op jongere leeftijd; van de 12 - 14 jarigen is 25% lid van een jeugdvereniging; van de 15 - 17 jarigen is dit slechts 17% en van de 18 - 23 jarigen 9% (staat 6). In de meeste gevallen verlaat men op 17 à 18 jarige leeftijd de jeugdvereniging.

In het algemeen blijft de jeugd langer lid van godsdienstig georiënteerde, dan van niet-confessionele jeugdverenigingen (staat 10). Het percentage leden van laatstgenoemde jeugdverenigingen daalt van 18% bij de 12 - 14 jarigen tot 3% bij de 18 - 23 jarigen; bij de gereformeerde jeugdverenigingen zijn deze percentages respectievelijk 44% en 21%. Relatief gezien tellen de godsdienstig georiënteerde jeugdverenigingen dus meer 18 - 23 jarige leden. De meerderheid verlaat deze soort van verenigingen pas op ongeveer 23 jarige leeftijd.

De activiteit van de achterblijvende oudere leden in de jeugdbeweging blijkt niet te dalen (staat 6, zowel de 12 - 14 jarige als de 18 - 23 jarige leden bezoeken de vereniging 58 maal per jaar).

Weinig jongeren zijn lid van een politieke- of vakorganisatie en van verenigingen met een sociaal-pedagogisch doel.

Wel zijn de 18 - 23 jarigen reeds in grote getale lid van culturele- en ontspanningsverenigingen.

C. DE 24 - 59 JARIGEN

Het aangesloten zijn bij één of meerdere verenigingen komt bij de 24 - 59 jarigen in geringere mate voor dan bij de jongere generatie. Vooral de vrouwen van 24 - 59 jaar zijn weinig verenigingsgezind; van hen is ongeveer één derde georganiseerd (staat 6).

Uit deze gegevens kan worden geconcludeerd, dat de Nederlandse huisvrouw zich weinig met het verenigingsleven bemoeit, in het bijzonder niet, wanneer zij kleine kinderen heeft. De belangstelling van de gehuwde vrouw voor het verenigingsleven wordt groter als de kinderen wat ouder zijn (staat 7).

De meer kenmerkende verenigingen voor deze leeftijdsgroepen zijn de politieke- en vakorganisaties en de verenigingen met sociaal en pedagogisch doel.

De politieke- en vakorganisaties bereiken het hoogste percentage leden bij de 40 - 59 jarigen. Relatief tellen deze organisaties dan ook meer oudere dan jongere personen onder hun leden, waarmee hier een vaak geuit bezwaar van de leiding dezer verenigingen is bevestigd. Bovendien blijkt, dat de jongeren, zo zij lid zijn, een geringer aantal bezoeken brengen aan de politieke- en vakorganisaties (staat 6). Terwijl de 40 - 59 jarige leden 20 maal per jaar een vergadering bezoeken doen de 24-28 jarigen dit slechts 14 maal.

Van degenen, die tot een bepaalde kerkelijke gezindte behoren, is 12% lid van een godsdienstige vereniging (staat 11). Dit aangesloten zijn bij een godsdienstige vereniging is het laagst bij de 24 - 28 jarigen (9%); bij de 29 - 39 jarigen is het 11% en bij de 40 - 59 jarigen 13%. Vooral de gereformeerden van 40 - 59 jaar hebben een grote belangstelling voor godsdienstige verenigingen.

D. DE 60 JAAR EN OUDEREN

Van de 60 jaar en ouderen is slechts een derde lid van één of meer verenigingen.

De leeftijd op zich zelf is hier één van de oorzaken, aangezien bepaalde soorten verenigingen voor de bejaarden uiteraard bijna geheel zijn uitgeschakeld, bijv. de sport en de jeugdvereniging. Echter van alle andere soorten verenigingen zijn de 60 jaar en ouderen bijna in gelijke mate lid als de gemiddelde Nederlander (staat 6); van de godsdienstige verenigingen zijn zij zelfs in grotere getale lid dan de overige leeftijdsgroepen (staat 11).

De 60 jaar en ouderen zijn dus in het algemeen niet minder verenigingsgezind dan de jongere leeftijdsgroepen.

Het aantal malen per jaar, dat de leden de verenigingen bezoeken, is hier daarentegen wèl minder dan het gemiddelde van alle leeftijdsgroepen tezamen; resp. 39 en 62 maal per jaar. (staat 6).

De activiteit van de 60 jaar en ouderen in de vereniging is geringer; met name geldt dit voor verenigingen met een cultureel doel, voor verenigingen voor ontspanning en vermaak en voor godsdienstige verenigingen.

Staat 6. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per leeftijdsgroep

	Totaal (zonder dubbeltellingen)		waarvan											
			met sociaal of pedagogisch doel		met politiek doel (w.o. vakorganisaties)		met cultureel doel		voor ontspanning en vermaak		sportverenigingen		jeugdverenigingen	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Mannen														
12 - 14 jaar	70	91	1	*	0	*	9	71	10	58	42	69	27	61
15 - 17 jaar	73	91	3	48	1	*	10	53	14	49	47	78	20	60
18 - 23 jaar	66	96	7	43	9	12	16	49	19	61	37	75	10	56
24 - 28 jaar	62	65	12	30	16	12	16	49	13	48	27	63	4	53
29 - 39 jaar	62	64	15	28	19	18	16	42	14	50	21	60	*	*
40 - 59 jaar	55	59	16	31	22	19	16	39	14	48	11	51	*	*
60 jaar en ouder ...	44	40	11	18	17	11	10	32	12	45	2	*	*	*
Totaal	59	67	12	30	16	16	14	45	13	50	21	65	5	61
Vrouwen														
12 - 14 jaar	67	78	1	*	0	*	8	58	8	59	40	62	23	55
15 - 17 jaar	64	82	4	37	1	*	11	49	16	55	31	70	15	62
18 - 23 jaar	51	75	8	32	2	14	12	51	11	57	20	63	8	60
24 - 28 jaar	34	70	9	37	4	17	10	47	5	39	14	63	4	59
29 - 39 jaar	37	51	9	23	4	16	11	40	6	40	11	57	*	*
40 - 59 jaar	36	42	10	28	5	20	11	35	7	35	3	53	*	*
60 jaar en ouder ...	33	37	7	42	6	17	5	23	6	27	1	*	*	*
Totaal	41	57	8	31	4	18	10	40	7	44	12	62	4	55
Mannen en vrouwen														
12 - 14 jaar	69	85	1	*	0	*	9	65	9	59	41	66	25	58
15 - 17 jaar	68	86	4	43	1	*	11	51	15	52	39	74	17	61
18 - 23 jaar	59	86	8	37	5	13	14	50	15	59	29	69	9	58
24 - 28 jaar	48	67	11	34	10	14	13	48	9	44	20	63	4	56
29 - 39 jaar	49	57	12	25	12	17	13	41	10	45	16	58	*	*
40 - 59 jaar	46	50	13	30	14	20	13	37	11	41	7	52	*	*
60 jaar en ouder ...	38	39	9	30	11	14	8	27	9	36	2	*	*	*
Totaal	50	62	10	31	10	17	12	48	10	47	16	64	5	58

Verklaring:

A = aantal leden in %.
B = gemiddeld aantal bezoeken per lid per jaar.
* = onbetrouwbaar.

Staat 7. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per levensfase

	Totaal (zonder dubbeltellingen)		waarvan											
			met sociaal of pedagogisch doel		met politiek doel (w.o. vakorganisaties)		met cultureel doel		voor ontspanning en vermaak		sportverenigingen		jeugdverenigingen	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Mannen														
ongehuwd, bij dagonderwijs 12 - 17 jaar	73	91	1	*	0	*	9	61	12	55	47	73	25	61
ongehuwd, bij dagonderwijs 18 - 28 jaar	76	11	8	38	7	16	25	31	28	85	45	76	13	43
ongehuwd, met beroep 15 - 17 jaar	66	89	3	*	3	*	10	63	11	51	36	78	18	62
ongehuwd, met beroep 18 - 28 jaar	67	84	9	38	12	12	16	55	16	50	36	72	9	55
ongehuwd, met beroep 29 jaar en ouder	48	57	10	16	14	14	12	41	12	39	16	59	*	*
gehuwd, jonger dan 40 jaar, zonder kinderen	57	64	11	35	13	12	13	36	11	52	24	67	*	*
gehuwd, 40 jaar en ouder, zonder kinderen	44	46	12	18	16	14	11	26	10	63	5	36	*	*
gehuwd, met 1 of 2 kinderen van 0 - 5 jaar	62	58	13	26	21	14	14	41	14	49	20	57	*	*
gehuwd, met 3 of meer kinderen van 0 - 5 jaar	61	61	18	34	24	21	18	42	15	40	16	49	*	*
gehuwd, met 1 of 2 kinderen van 6 jaar en ouder ...	52	61	15	30	18	17	16	49	13	51	9	47	*	*
gehuwd, met 3 of meer kinderen van 6 jaar en ouder.	58	56	19	33	24	16	12	34	15	42	10	78	*	*
Totaal	59	67	12	30	16	16	14	45	13	50	21	65	5	61
Vrouwen														
ongehuwd, bij dagonderwijs 12 - 17 jaar	70	80	2	*	1	*	9	54	10	55	41	66	22	53
ongehuwd, bij dagonderwijs 18 - 28 jaar	72	63	8	30	-	-	15	46	19	56	37	45	8	70
ongehuwd, met beroep 15 - 17 jaar	56	80	4	30	0	*	9	52	14	59	25	59	13	68
ongehuwd, met beroep 18 - 28 jaar	55	83	13	36	4	17	13	55	12	55	21	67	10	61
ongehuwd, met beroep 29 jaar en ouder	39	48	12	27	7	13	14	32	6	28	5	64	*	*
gehuwd, jonder dan 40 jaar, zonder kinderen	34	60	8	38	3	7	12	41	5	50	13	52	*	*
gehuwd, 40 jaar en ouder, zonder kinderen	34	46	9	23	5	19	10	42	9	36	2	49	*	*
gehuwd, met 1 of 2 kinderen van 0 - 5 jaar	31	49	6	23	2	21	9	44	4	35	9	63	*	*
gehuwd, met 3 of meer kinderen van 0 - 5 jaar	32	37	7	17	3	9	9	36	5	36	6	57	*	*
gehuwd, met 1 of 2 kinderen van 6 jaar en ouder ...	37	46	9	39	4	32	8	29	7	42	5	61	*	*
gehuwd, met 3 of meer kinderen van 6 jaar en ouder.	39	30	8	23	5	8	11	31	7	25	3	34	*	*
gehuwd, met beroep, zonder en met kinderen	24	25	4	36	2	20	6	46	3	29	7	46	*	*
Totaal	41	57	8	31	4	18	10	40	7	44	12	62	4	55
Mannen en vrouwen														
ongehuwd, bij dagonderwijs 12 - 17 jaar	72	86	2	*	0	*	9	58	11	55	44	70	24	57
ongehuwd, bij dagonderwijs 18 - 28 jaar	74	37	8	34	4	8	20	38	23	71	41	60	11	57
ongehuwd, met beroep 15 - 17 jaar	61	84	4	*	1	*	10	58	12	55	31	69	15	65
ongehuwd, met beroep 18 - 28 jaar	61	84	11	37	8	14	15	55	14	52	28	69	10	58
ongehuwd, met beroep 29 jaar en ouder	43	52	11	22	11	14	13	36	9	34	10	62	2	*
gehuwd, jonger dan 40 jaar, zonder kinderen	46	62	10	36	8	9	12	39	8	51	19	59	1	*
gehuwd, 40 jaar en ouder, zonder kinderen	39	46	11	21	11	17	10	34	10	49	3	43	1	*
gehuwd, met 1 of 2 kinderen van 0 - 5 jaar	46	54	10	24	12	17	11	42	9	42	15	60	1	*
gehuwd, met 3 of meer kinderen van 0 - 5 jaar	47	47	13	26	13	15	14	39	10	38	11	53	-	*
gehuwd, met 1 of 2 kinderen van 6 jaar en ouder ...	44	53	12	34	11	25	12	39	10	47	7	54	1	*
gehuwd, met 3 of meer kinderen van 6 jaar en ouder.	49	43	14	28	15	12	11	33	11	33	7	56	0	*
Totaal	50	62	10	31	10	17	12	48	10	47	16	64	5	58

Verklaring:

A = aantal leden in %.
B = gemiddeld aantal bezoeken per lid per jaar.
* = onbetrouwbaar.

Staat 8. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per milieu naar leeftijdsgroep

	Landarbeiders, e.d.		Arbeiders		Loontrekkende middenstand		Risicodragende middenstand		Boeren		Leidinggevenden en welgestelden		Totaal	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Mannen														
12 - 17 jaar	69	75	68	97	78	85	74	93	74	62	72	95	71	91
18 - 28 jaar	64	61	59	78	70	80	62	75	67	65	85	95	64	80
29 - 59 jaar	49	49	55	61	65	72	52	55	57	46	67	70	58	62
60 jaar en ouder ...	42	18	38	36	53	57	42	38	50	14	52	57	44	40
Totaal	53	54	56	70	67	73	53	60	61	44	68	76	59	67
Vrouwen														
12 - 17 jaar	57	71	57	76	73	86	69	87	54	69	79	88	66	80
18 - 28 jaar	37	46	30	52	55	80	55	71	67	40	58	65	42	74
29 - 59 jaar	26	29	29	42	41	51	41	46	51	30	54	57	37	45
60 jaar en ouder ...	28	62	32	39	40	37	39	27	14	28	45	37	33	37
Totaal	35	46	34	54	48	64	47	57	46	37	58	63	41	57
Mannen en vrouwen														
12 - 17 jaar	63	73	63	86	76	86	72	90	64	65	75	92	68	86
18 - 28 jaar	51	54	44	65	62	80	58	73	67	53	72	80	53	77
29 - 59 jaar	37	39	42	52	53	61	47	51	54	38	60	63	47	53
60 jaar en ouder ...	35	40	35	37	47	47	40	32	32	21	49	47	38	39
Totaal	44	50	45	62	58	69	50	58	53	41	63	69	50	62

Verklaring:
A = aantal leden in %.
B = gemiddeld aantal bezoeken per lid per jaar.

Staat 9. Leden die 2 of meermalen per week een vereniging bezoeken per leeftijdsgroep

	M	V	T
	procenten		
12 - 14 jaar	45	34	40
15 - 17 jaar	50	35	42
18 - 23 jaar	38	32	35
24 - 28 jaar	28	27	28
29 - 39 jaar	27	18	22
40 - 59 jaar	24	12	18
60 jaar en ouder	13	7	10
Totaal	29	22	26

Staat 10. Lidmaatschap van en bezoek aan jeugdverenigingen per kerkgenootschap naar leeftijdsgroep

	Rooms-kath.		Ned.herv.		Gereformeerd		Ander kerkgenootschap		Geen kerkgenootschap		Totaal	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Mannen												
12 - 14 jaar	24	70	26	57	50	58	36	45	18	59	27	61
15 - 17 jaar	18	67	22	55	32	50	32	61	11	76	20	60
18 - 23 jaar	11	53	11	63	24	45	13	58	3	*	10	56
24 - 28 jaar	4	36	4	*	6	34	-	-	*	*	4	53
Totaal	14	62	15	60	27	52	23	52	7	65	14	59
Vrouwen												
12 - 14 jaar	21	57	23	60	38	46	31	47	17	52	23	55
15 - 17 jaar	10	59	19	59	21	45	24	50	12	*	15	62
18 - 23 jaar	5	69	9	65	19	39	7	56	3	56	8	58
24 - 28 jaar	5	61	5	47	7	67	*	*	*	*	4	61
Totaal	10	60	13	59	21	45	19	54	8	70	12	58
Mannen en vrouwen												
12 - 14 jaar	23	64	25	59	44	52	34	46	18	56	25	58
15 - 17 jaar	14	63	20	57	27	48	28	56	11	*	17	61
18 - 23 jaar	8	61	10	64	21	42	10	57	3	*	9	57
24 - 28 jaar	4	48	5	7	57	50	*	*	*	*	4	57
Totaal	12	61	14	60	24	49	21	53	7	67	13	58

Verklaring:
A = aantal leden in %.
B = gemiddeld aantal bezoeken per lid per jaar.
* = onbetrouwbaar.

Staat 11. Lidmaatschap van en bezoek aan godsdienstige verenigingen per kerkgenootschap naar leeftijdsgroep

	12 - 14 jaar		15 - 17 jaar		18 - 23 jaar		24 - 28 jaar		29 - 39 jaar		40 - 59 jaar		60 jaar en ouder		Totaal	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Totaal	12	46	13	39	14	46	9	24	11	34	13	33	14	35	12	35
Rooms-katholiek	12	37	14	28	12	34	10	20	10	26	13	30	19	24	13	27
Ned.hervormd	8	49	10	50	10	57	6	25	7	31	8	36	8	25	8	36
Gereformeerd	18	49	15	50	24	43	13	36	19	43	28	28	24	49	21	40

Verklaring:
A = aantal leden in %.
B = gemiddeld aantal bezoeken per lid per jaar.

HOOFDSTUK IV. SOCIAAL MILIEU

A. DE LEIDINGGEVENDEN EN DE LOONTREKKENDE MIDDENSTAND

Vergeleken bij de andere sociale milieus, is het verenigingsleven bij leidinggevenden en welgestelden omvangrijk; 63% van hen is aangesloten, totaal Nederland 50% (staat 12).

Zij zijn in grote mate lid van verenigingen met een sociaal-pedagogisch en cultureel doel, van verenigingen voor ontspanning en vermaak, van sportorganisaties en van godsdienstige verenigingen (staat 13).

Behalve in politieke- en vakverenigingen hebben de leidinggevenden dus in alle soorten verenigingen relatief de overhand. Het verenigings enthousiasme van de leidinggevenden d.w.z. het aantal malen per jaar, dat de leden de vereniging bezoeken, verschilt niet veel van het totale gemiddelde. Slechts verenigingen met een cultureel doel worden door hen minder bezocht, zodat hier eventueel met een aantal "papieren" leden rekening moet worden gehouden.

In vergelijking met hun sexegenoten uit andere sociale milieus zijn de vrouwen uit leidinggevende kring actief in het verenigingsleven. Kennelijk hebben zij hiervoor meer vrije tijd beschikbaar en een grotere belangstelling. De 29 - 59 jarige vrouwen van leidinggevenden interesseren zich met name voor verenigingen met een sociaal-pedagogisch- en cultureel doel (resp. 24% en 20% is lid van dit soort verenigingen tegen 11% en 9% van alle 29 - 59 jarige vrouwen). Ook de jeugd van de leidinggevenden is zeer verenigingsgezind (staten 14 en 15).

De 12 - 28 jarigen van deze groep zijn meer lid dan hun leeftijdsgenoten uit andere milieus van sport- en ontspanningsverenigingen; bij jeugdverenigingen is dit echter niet het geval.

De leidinggevenden zijn meer lid van verenigingen die niet aan een bepaalde levensbeschouwelijke richting zijn gebonden (staat 16, leidinggevenden 51%, totaal Nederland 45%).

De loontrekkende middenstand tendeert in zijn verenigingsactiviteit geheel naar die van de leidinggevende groep, zoals ook reeds bij andere vormen van vrije-tijdsbesteding kon worden geconstateerd 1).

B. DE BOEREN EN DE LANDARBEIDERS

Ten aanzien van de mate van verenigingsaffiniteit van de verschillende sociale milieus zijn de boeren de derde op de ranglijst; van hen is 53% bij een vereniging aangesloten. Voornamelijk wordt dit percentage veroorzaakt, door de grote belangstelling van de boeren voor politieke-, vak- en godsdienstige verenigingen (staten 12 en 13).

Van de mannen in de milieugroep boeren is 25% lid van een politieke- of vakorganisatie; totaal mannen Nederland 16%. Dit hoge percentage zal waarschijnlijk veroorzaakt worden door de vele lidmaatschappen van landbouworganisaties.

Voor sportorganisaties hebben de boeren minder belangstelling.

Daar dit eveneens het geval is bij de landarbeiders kan worden gezegd, dat de sportvereniging relatief meer leden telt in de grote steden dan op het platteland. De boerenjeugd is daarentegen wel meer dan het gemiddelde aangesloten bij jeugdverenigingen (staat 15).

De bezoekfrequentie van verenigingsleden is bij deze milieugroep laag; totaal boeren 41 maal, totaal Nederland 62 maal per jaar. Slechts 16% van de leden gaat in dit milieu 2 of meerdere malen per week naar een vereniging (staat 17). De boeren gaan weinig naar bijeenkomsten van verenigingen met een sociaal-pedagogisch doel, van politieke- en vakverenigingen en van sportverenigingen. Waarschijnlijk zal deze lage bezoekfrequentie veroorzaakt worden door een gebrek aan "vrije tijd" of door de verre afstand naar de plaats van samenkomst. Mogelijk is ook, dat deze soorten verenigingen op het platteland minder bijeenkomsten houden dan in de grote steden.

De boeren zijn weinig lid van een niet-confessionele vereniging (staat 16, 30%, totaal Nederland 45%). Daarentegen zijn in verhouding velen aangesloten bij een rooms-katholiek georiënteerde organisatie (44%, totaal Nederland 27%).

De gehele groep landarbeiders heeft een geringe belangstelling voor het verenigingsleven, terwijl de activiteit van degenen, die lid zijn, evenals bij de boeren, beneden de gemiddelde bezoekfrequentie ligt.

C. DE RISICODRAGENDE MIDDENSTAND

Bij de risicodragende middenstand is het verenigingsleven niet bijzonder ontwikkeld, met name bij de mannen uit deze groep (53%, totaal Nederland 59%, staat 12). Dit zal mede veroorzaakt worden door een gebrek aan vrije tijd. Voor het actief deelnemen aan het verenigingsleven moet men regelmatig bepaalde uren beschikbaar hebben en dit kan voor de risicodragende middenstand, evenals voor de boeren, in vele gevallen moeilijkheden opleveren; dit in tegenstelling tot de loontrekkende middenstand, die veeleer aan vaste werkuren is gebonden.

De risicodragende middenstand is weinig bij politieke- en vakverenigingen aangesloten; het vakverenigingsleven is bij deze groep niet erg ontwikkeld 1).

De jeugd uit dit milieu is wel in vrij grote getale lid van jeugdclubs en sportverenigingen (staten 14 en 15).

---

1) Zie: Vrije-tijdsbesteding in Nederland, deel 4, Leesgewoonten Centraal Bureau voor de Statistiek, Zeist 1957.

1) Tot dezelfde conclusie komen E.J. Tobi en A.W. Luyckx in: Herkomst en toekomst van de middenstander, Amsterdam 1950. Zij wijten dit aan de geringe continuiteit van het beroep tussen opeenvolgende generaties bij de risicodragende middenstand.

D. DE ARBEIDERS

Van de arbeiders is minder dan de helft lid van verenigingen. In deze milieugroep en bij de reeds besproken landarbeiders is dus, met name bij de vrouwen, het verenigingsleven weinig ontwikkeld.

Vergeleken met totaal Nederland zijn de arbeiders van alle soorten verenigingen in iets geringere mate lid (staat 12). Een nadere analyse naar leeftijd brengt aan het licht, dat het vooral de arbeidersjeugd tot 28 jaar is, die, vergeleken met hun leeftijdsgenoten, in geringe mate aan het verenigingsleven deelneemt (staat 14).

De bezoekfrequentie van de leden van verenigingen is bij de arbeiders gelijk aan het gemiddelde van totaal Nederland.

Staat 12. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per milieu

	Totaal (zonder dubbeltellingen)		waarvan									
			met sociaal of pedagogisch doel		met politiek doel (w.o. vakorganisaties)		met cultureel doel		voor ontspanning en vermaak		sportverenigingen	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Mannen												
Landarbeiders, e.d.	53	54	7	34	19	16	10	59	9	44	15	58
Arbeiders	56	70	10	32	14	18	9	58	14	52	21	68
Loontrekkende middenstand	67	73	16	28	17	19	19	43	15	50	25	66
Risicodragende middenstand	53	60	11	21	13	13	14	40	11	48	18	64
Boeren	61	44	10	14	25	10	16	37	9	37	17	52
Leidinggevenden en welgestelden	68	76	19	37	16	17	24	30	19	45	24	62
Totaal	59	67	12	30	16	16	14	45	13	50	21	65
Vrouwen												
Landarbeiders, e.d.	35	46	5	29	3	14	6	40	6	43	8	53
Arbeiders	34	54	5	29	3	24	7	49	7	42	9	61
Loontrekkende middenstand	48	64	11	34	4	18	12	37	9	43	16	67
Risicodragende middenstand	47	57	10	27	3	9	12	52	8	42	13	60
Boeren	46	37	12	14	10	7	11	32	5	40	6	50
Leidinggevenden en welgestelden	58	63	15	34	6	22	19	30	11	50	20	59
Totaal	41	57	8	31	4	18	10	40	7	44	12	62
Mannen en vrouwen												
Landarbeiders, e.d.	44	50	6	32	11	15	8	50	8	44	11	56
Arbeiders	45	62	8	30	9	21	8	53	10	47	15	64
Loontrekkende middenstand	58	69	14	31	10	19	16	40	12	46	20	67
Risicodragende middenstand	50	58	11	24	8	11	13	46	9	45	16	62
Boeren	53	41	11	14	18	8	13	35	7	39	12	51
Leidinggevenden en welgestelden	63	69	17	36	11	19	21	30	15	47	22	60
Totaal	50	62	10	31	10	17	12	48	10	47	16	64

Verklaring:
A = aantal leden in %.
B = gemiddeld aantal bezoeken per lid per jaar.

Staat 13. Lidmaatschap godsdienstige verenigingen, per milieu naar kerkgenootschap

	Land-arbeiders, e.d.	Arbeiders	Loontrek-kende mid-denstand	Risicodra-gende mid-denstand	Boeren	Leidingge-venden en welgestelden	Totaal
	procenten						
Totaal mannen	9	10	14	10	14	16	11
w.v. rooms-katholiek	11	10	13	10	22	16	12
ned.hervormd	5	6	10	5	5	14	7
gereformeerd	17	22	26	20	*	25	23
Totaal vrouwen	11	11	11	14	20	14	12
w.v. rooms-katholiek	14	15	10	16	25	15	15
ned.hervormd	5	7	8	9	18	8	8
gereformeerd	25	14	23	22	*	32	20
Totaal mannen en vrouwen ...	10	11	13	12	17	15	12
w.v. rooms-katholiek	13	13	12	13	23	16	13
ned.hervormd	5	6	9	7	12	11	8
gereformeerd	21	18	24	21	*	29	21

* = onbetrouwbaar.

Staat 14. Lidmaatschap van verenigingen per milieu naar leeftijdsgroep

	Verenigingen met				Verenigingen voor ontspanning en vermaak	Sport-verenigingen	Jeugd-verenigingen	Andere verenigingen	Totaal
	sociaal of pedagogisch doel	godsdienstig doel	politiek doel (w.o. vakorganisaties)	cultureel doel					
	procenten								
Landarbeiders, e.d.:									
12 - 17 jaar	2	10	1	9	8	34	20	1	63
18 - 28 jaar	6	9	10	9	10	17	6	2	51
29 - 59 jaar	9	8	15	9	6	4	-	2	37
60 jaar en ouder	5	12	14	5	9	1	-	-	35
Totaal	6	9	11	8	8	11	5	1	44
Arbeiders									
12 - 17 jaar	3	10	1	7	12	36	18	1	63
18 - 28 jaar	7	6	7	10	11	21	5	0	44
29 - 59 jaar	10	8	10	9	10	9	0	2	47
60 jaar en ouder	6	10	11	3	11	1	-	2	35
Totaal	8	8	9	8	10	15	4	2	45
Loontrekkende middenstand									
12 - 17 jaar	2	12	0	11	12	45	23	2	76
18 - 28 jaar	13	9	8	17	12	29	8	2	62
29 - 59 jaar	15	10	14	17	13	16	1	3	53
60 jaar en ouder	19	14	12	12	10	2	-	5	47
Totaal	14	10	10	16	12	20	6	3	58
Risicodragende middenstand									
12 - 17 jaar	2	9	1	9	10	49	25	2	72
18 - 28 jaar	10	13	6	14	10	24	7	3	58
29 - 59 jaar	13	8	11	15	9	10	1	2	47
60 jaar en ouder	10	15	7	11	9	2	-	3	40
Totaal	11	10	8	13	9	16	4	3	50
Boeren									
12 - 17 jaar	7	25	1	5	7	31	23	-	64
18 - 28 jaar	14	25	13	10	17	19	12	2	67
29 - 59 jaar	14	15	23	19	6	7	-	5	54
60 jaar en ouder	4	9	17	10	3	1	-	3	32
Totaal	11	16	18	13	7	12	4	3	53
Leidinggevenden en welgest.									
12 - 17 jaar	1	8	2	13	21	48	22	5	75
18 - 28 jaar	12	10	8	21	23	37	4	4	72
29 - 59 jaar	23	14	14	26	13	14	3	4	60
60 jaaren ouder	19	12	11	15	11	2	1	6	49
Totaal	17	13	11	21	15	22	6	4	63
Alle milieus									
12 - 17 jaar	3	10	1	9	12	40	21	2	68
18 - 28 jaar	10	9	8	14	12	24	7	1	53
29 - 59 jaar	13	9	13	14	10	11	1	2	47
60 jaar en ouder	9	12	11	8	9	2	0	3	38
Totaal	10	10	10	12	10	16	5	1	50

Staat 15. Lidmaatschap van en bezoek aan jeugdverenigingen per milieu naar leeftijdsgroep

	Landarbeiders, e.d.		Arbeiders		Loontrekkende middenstand		Risicodragende middenstand		Boeren		Leidinggevenden en welgestelden		Totaal	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Mannen														
12 - 17 jaar	22	53	21	69	24	58	29	56	23	43	24	57	23	61
18 - 28 jaar	9	43	6	61	9	61	3	45	17	25	5	48	7	55
Totaal	14	49	13	67	15	60	18	55	20	35	14	55	14	59
Vrouwen														
12 - 17 jaar	18	44	14	64	21	60	21	52	23	41	20	56	19	58
18 - 28 jaar	3	41	4	60	8	63	11	57	7	41	3	38	6	59
Totaal	10	43	8	63	13	62	16	53	14	41	11	54	12	58
Mannen en vrouwen														
12 - 17 jaar	20	49	18	67	23	59	25	54	23	42	22	57	21	60
18 - 28 jaar	6	42	5	60	8	62	7	51	12	33	4	43	7	57
Totaal	12	46	10	65	14	61	17	54	17	38	13	54	13	58

Verklaring:
A = aantal leden in %.
B = gemiddeld aantal bezoeken per lid per jaar.

Staat 16. Lidmaatschap van verenigingen naar richting der vereniging per milieu

	R.kath.			Ned.herv.			Ander			Geen			Totaal
	m	v	t	m	v	t	m	v	t	m	v	t	
	procenten												
Landarbeiders, e.d.	26	28	27	13	21	17	25	19	22	35	33	34	100
Arbeiders	30	31	31	8	14	11	15	18	16	47	38	43	100
Loontrekkende middenstand	24	17	21	9	14	11	18	17	18	50	52	51	100
Risicodragende middenstand	33	32	33	9	13	11	16	15	15	42	40	41	100
Boeren	45	42	44	5	23	14	14	10	12	36	25	30	100
Leidinggevenden en welgestelden	23	22	23	9	9	9	15	19	17	53	50	51	100
Totaal	28	26	27	9	14	12	17	17	17	47	43	45	100

Staat 17. Leden die 2 of meermalen per week een vereniging bezoeken, per milieu

	M	V	T
	procenten		
Landarbeiders, e.d.	22	11	17
Arbeiders	32	19	25
Loontrekkende middenstand	32	26	29
Risicodragende middenstand	24	23	24
Boeren	19	13	16
Leidinggevenden en welgestelden	30	26	28
Totaal	29	22	26

HOOFDSTUK V. WOONMILIEU

A. DE GROTE STAD

In dit hoofdstuk worden als twee uitersten behandeld, de grote stad en het platteland. De overige woonmilieus liggen qua verenigingsactiviteit hier tussen in en de bijbehorende percentages kunnen uit de staten worden afgelezen. Heden ten dage is het verenigingsleven relatief in de grote stad minder verbreid dan op het platteland; m.a.w. de omvang van het verenigingswezen stijgt met afnemende urbanisatiegraad.

Dit is een zeer belangwekkende conclusie, daar meestal de grote stad als bolwerk van het groepsindividualisme en dus ook als centrum van het verenigingsleven wordt beschouwd.

In de steden werd de gezinseenheid het eerst aangetast, werd het eerst de recreatie buitenshuis gezocht en is het verenigingsleven opgekomen.

Na deze opkomst van het verenigingsleven in de stad heeft het zich over het gehele land verbreid en ook op het platteland goed wortel geschoten. Het is mogelijk, dat tegenwoordig het verenigingswezen in de grote steden relatief in omvang afneemt, door de toenemende concurrentie van allerlei andere vormen van vrije-tijdsbesteding, zoals bioscoop- en theaterbezoek.

Procentueel gezien is men van bijna alle soorten verenigingen in de stad minder lid dan op het platteland; nl. zowel van sociaal-pedagogische verenigingen, als van politieke- en vakorganisaties, als van culturele-, godsdienstige- en jeugdverenigingen (staten 18 en 19).

Slechts de sport- en ontspanningsorganisaties behalen in de grote stad het landelijk percentage. De verenigingsactiviteit van de leden is echter in de stad groter dan op het platteland. Terwijl een grote-stadsbewoner gemiddeld 74 maal per jaar naar de vereniging, waarvan hij lid is gaat, doet de plattelander dit slechts 57 maal (totaal Nederland 62 maal per jaar).

De bezoekfrequentie van sociaal-pedagogische verenigingen, van politieke- en vakorganisaties, van ontspannings-, sport- en jeugdverenigingen is in de stad hoog vergeleken met het platteland.

In zekere zin is dus het verenigingsleven in de stad bloeiender; er zijn relatief minder "papieren" leden en de leden komen vaker bijeen.

Een eventuele oorzaak hiervan kan zijn, dat in de steden een groter aantal en een grotere variëteit van bijeenkomsten worden gehouden, zodat de mogelijkheid tot bezoek groter is. Dit laatste kan echter ook weer een gevolg zijn van de grotere verenigingsactiviteit in de stad.

De mate van lidmaatschap van een niet op levensbeschouwelijke grondslag berustende vereniging daalt met afnemende urbanisatiegraad (staat 20). In de grote stad zijn minder leden van rooms-katholieke en nederlands-hervormde verenigingen te vinden.

B. HET PLATTELAND EN DE PLATTELANDSSTADJES

Het verenigingsleven is, zoals reeds werd gezegd in de vorige paragraaf, op het platteland zeer verbreid.

Hier is de oude dorps- en buurgemeenschap overgegaan in o.a. coöperatieve verenigingen, in landbouworganisaties en in zang- en toneelverenigingen.

Hier is niet een veelheid van andere mogelijkheden tot vrije-tijdsbesteding, die aan het verenigingsleven afbreuk zou kunnen doen. Met name hebben de verenigingen met een cultureel doel (hieronder vallen de zang- en toneelverenigingen) en de jeugdverenigingen op het platteland gemiddeld een hoger percentage leden dan in totaal Nederland (staten 18 en 19).

Bij de meeste soorten verenigingen is de bezoekfrequentie van de plattelanders betrekkelijk laag.

Dit kan te wijten zijn of aan een gebrek aan "vrije" tijd, of aan een geringer aantal samenkomsten van de verenigingen of aan de grotere afstanden die moeten worden afgelegd.

Zodoende is het ook begrijpelijk, dat in de plattelandsstadjes de bezoekfrequentie in het algemeen hoger ligt dan op het platteland zelf. Leden van op godsdienstige grondslag berustende verenigingen komen op het platteland in grotere getale voor dan leden van niet-confessioneel gebonden verenigingen (staat 20).

Staat 18. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per woonmilieu

	Totaal (zonder dubbeltellingen)		waarvan											
			met sociaal of pedagogisch doel		met godsdienstig doel		met politiek doel (w.o. vakorganisaties)		met cultureel doel		voor ontspanning en vermaak		sportverenigingen	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Mannen														
Grote steden	51	82	9	47	5	57	9	29	9	42	14	70	19	74
Middelgrote steden	57	62	10	23	9	50	13	14	12	44	13	49	21	56
Kleine steden	58	65	14	32	10	45	17	14	12	36	13	38	23	57
Forenzengemeenten	58	66	10	43	13	64	15	19	9	25	12	52	20	61
Plattelandsstadjes	69	73	16	38	11	41	23	17	24	42	12	54	24	65
Plattelandsgemeenten	64	62	14	24	11	28	20	14	18	48	13	42	21	63
Totaal	59	67	12	30	9	40	16	16	14	45	13	50	21	65
Vrouwen														
Grote steden	35	66	7	46	5	46	2	38	7	44	7	52	11	68
Middelgrote steden	38	57	7	28	8	31	3	18	10	36	10	40	12	60
Kleine steden	41	58	7	30	14	28	3	13	8	56	6	46	13	59
Forenzengemeenten	48	58	12	28	10	32	3	*	12	25	8	28	16	75
Plattelandsstadjes	44	67	12	26	9	20	9	12	12	38	8	39	16	67
Plattelandsgemeenten	46	52	9	26	13	26	5	15	12	40	6	42	11	58
Totaal	41	57	8	31	10	29	4	18	10	40	7	44	12	62
Mannen en vrouwen														
Grote steden	43	74	8	47	5	52	6	34	8	43	10	61	15	71
Middelgrote steden	48	60	9	25	8	40	8	16	11	40	12	45	16	58
Kleine steden	49	61	11	31	12	36	10	13	10	46	9	42	18	58
Forenzengemeenten	53	62	11	36	12	48	9	*	10	25	10	40	18	68
Plattelandsstadjes	57	70	14	32	10	30	16	14	18	40	10	46	20	66
Plattelandsgemeenten	55	57	12	25	12	27	12	15	15	44	10	42	16	61
Totaal	50	62	10	31	10	35	10	17	12	48	10	47	16	64

Verklaring: A = aantal leden in %. B = gemiddeld aantal bezoeken per lid per jaar. * = onbetrouwbaar.

Staat 19. Lidmaatschap van en bezoek aan jeugdverenigingen, per woonmilieu, naar leeftijdsgroep

	Grote en middelgrote steden		Kleine steden en forenzengemeenten		Plattelandsstadjes en plattelandsgemeenten		Totaal	
	A	B	A	B	A	B	A	B
Mannen								
12 - 17 jaar ...	20	73	22	55	27	54	23	61
18 - 28 jaar ...	16	74	7	54	8	42	7	55
Totaal	12	73	14	54	16	51	14	59
Vrouwen								
12 - 17 jaar ...	16	63	17	60	22	53	19	58
18 - 28 jaar ...	4	83	9	56	7	48	6	59
Totaal	10	68	12	58	13	51	12	58
Mannen en vrouwen								
12 - 17 jaar ...	18	68	20	58	25	54	21	60
18 - 28 jaar ...	10	79	8	55	7	45	7	57
Totaal	11	70	13	56	15	51	13	58

Verklaring: A = aantal leden in %. B = gemiddeld aantal bezoeken per lid per jaar.

Staat 20. Lidmaatschap van verenigingen naar richting der vereniging per woonmilieu

	R.kath.			Ned.herv.			Ander			Geen			Totaal
	m	v	t	m	v	t	v	v	t	m	v	t	
	procenten												
Grote en middelgrote steden	23	20	22	7	11	9	14	19	16	56	50	53	100
Kleine steden en forenzengemeenten	26	25	26	8	14	11	19	18	18	47	42	45	100
Plattelandsstadjes en plattelandsgemeenten	32	31	32	10	16	13	17	16	16	41	37	39	100
Totaal	28	26	27	9	14	12	17	17	17	47	43	45	100

HOOFDSTUK VI. KERKELIJKE GEZINDTE

A. KERKELIJKE GEZINDTE EN VERENIGINGSLIDMAATSCHAP

Procentueel gezien zijn de gereformeerden en de leden van "andere" kerkelijke gezindten het meest in verenigingsverband opgenomen (staat 21).

De gereformeerden tonen een speciale belangstelling voor verenigingen met een godsdienstig doel. In organisaties tot ontspanning en vermaak en in sportverenigingen zijn ze daarentegen minder dan alle andere kerkelijke gezindten en onkerkelijken vertegenwoordigd.

De onkerkelijken hebben de geringste verenigingsaffiniteit (van hen is 45% aangesloten, totaal Nederland 50%).

Van verenigingen met een sociaal-pedagogisch doel en van jeugdverenigingen zijn zij minder dan de gemiddelde Nederlander lid (staten 21 en 10).

Voor sport hebben ze daarentegen een grote voorkeur (21% van de onkerkelijken is lid van een sportvereniging, totaal Nederland 16%).

De nederlands-hervormden zijn relatief weinig verbonden aan politieke- en vakorganisaties.

In tegenstelling met het aantal lidmaatschappen is de activiteit binnen de verenigingen bij de onkerkelijken en leden van "andere" kerkelijke gezindten het grootst; bij de gereformeerden en rooms-katholieken het geringst. Met name gaan rooms-katholieken en gereformeerden weinig naar politieke- en vakorganisaties (nl. 12 maal per jaar, gemiddeld Nederland 17 maal, staat 21). 1)

Gegevens van staat 22 tonen dezelfde tendenties; slechts 20% van de gereformeerde verenigingsleden is zo actief, dat ze twee of meermalen per week naar een bijeenkomst gaan; bij de "andere" kerkelijke gezindten is dit 33%.

B. LEVENSBESCHOUWELIJKE BINDING VAN VERENIGINGEN

Het verbonden zijn aan een vereniging wiens levensbeschouwelijke richting met de eigen godsdienst overeenstemt blijkt het meest voor te komen bij rooms-katholieken (77%) en bij gereformeerden (74%) (staat 23).

Bij de rooms-katholieken is de confessionele binding aan de eigen richting met name groot bij godsdienstige verenigingen (100%), bij politieke- en vakorganisaties (93%) en bij jeugdverenigingen (89%); bij ontspanningsorganisaties (56%) en bij sportverenigingen (61%) is deze binding veel geringer.

Ook bij de gereformeerden is de gebondenheid aan eigen levensbeschouwelijke verenigingen groot bij godsdienstige organisaties (94%), bij politieke- en vakorganisaties (80%) en jeugdverenigingen (89%); geringer bij ontspanningsorganisaties (41%) en bij sportverenigingen (45%).

Van de nederlands-hervormden is slechts 30% lid van een nederlands-hervormde vereniging. Een nadere analyse per soort vereniging, geeft te zien, dat dit percentage bij hen veel hoger ligt bij godsdienstige verenigingen (nl. 95%) en bij jeugdverenigingen (70%).

Bij de "andere" kerkelijke gezindten is eveneens de gemiddelde confessionele binding aan de eigen richting niet zo sterk (37%), doch bij jeugdverenigingen (57%) en bij organisaties met een godsdienstig doel is zij veel groter (93%).

Is de gebondenheid aan de eigen levensbeschouwelijke richting bij de jeugd geringer dan bij de oudere bevolkingsgroepen of vice versa?

In deze stemmen de gereformeerden en rooms-katholieken overeen. Wanneer bij hen, te beginnen met de 29 jarigen, steeds een oudere leeftijdsgroep in beschouwing wordt genomen, stijgt de verbondenheid aan verenigingen van de eigen confessionele richting; bij de 60 jaar en ouderen is zij het hoogst nl. 86% (staat 24).

Hieruit zou misschien tot een zekere afname van de binding aan verenigingen van de eigen levensovertuiging in de toekomst kunnen worden geconcludeerd bij deze twee kerkelijke gezindten, ware het niet, dat het genoemde verschijnsel eveneens in sterke mate voorkomt bij de 12 - 17 en 18 - 28 jarigen. Dit laatste zal echter mede veroorzaakt worden door het grote aantal lidmaatschappen van kerkelijk georiënteerde jeugdverenigingen.

Bij de nederlands-hervormden doet zich in zekere zin dezelfde tendentie voor; ook hier is het percentage bij de 12 - 17 jarigen het hoogst (nl. 35%), door het grote aantal leden van nederlands-hervormde jeugdverenigingen in deze groep.

In de oudere leeftijdsgroepen is bij alle kerkelijke gezindten de levensbeschouwelijke binding aan de eigen richting bij de vrouwen groter dan bij de mannen. Bij de jeugd is een dergelijk verschil in veel geringere mate te constateren.

---

1) Dit in tegenstelling met het vrij hoge percentage leden van deze 2 kerkelijke gezindten van politieke- en vakorganisaties.

Staat 21. Lidmaatschap van en bezoek aan verenigingen per kerkelijke gezindte

	Totaal (zonder dubbel tellingen)		waarvan											
			met sociaal of pedagogisch doel		met godsdienstig doel		met politiek doel (w.o. vakorganisaties)		met cultureel doel		voor ontspanning en vermaak		sportverenigingen	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Mannen:														
Rooms-katholiek	62	65	14	29	12	32	20	13	14	51	14	46	19	67
Ned.hervormd	58	67	11	30	7	40	12	20	14	46	14	54	21	64
Gereformeerd	61	66	16	34	23	44	25	13	14	32	8	58	13	57
Ander	68	74	18	32	15	81	12	30	18	29	13	44	19	51
Geen	53	71	7	30	0	*	12	20	14	43	13	52	26	71
Totaal	59	67	12	30	9	40	16	16	14	45	13	50	21	65
Vrouwen:														
Rooms-katholiek	41	51	8	29	15	23	5	11	6	48	7	43	9	64
Ned.hervormd	41	56	9	27	8	32	2	18	13	35	8	42	11	63
Gereformeerd	49	53	8	32	20	33	3	10	12	44	4	45	10	63
Ander	47	67	10	26	12	50	4	33	17	31	8	33	18	58
Geen	38	68	6	46	1	*	5	31	9	50	8	49	17	62
Totaal	41	57	8	31	10	29	4	18	10	40	7	44	12	62
Mannen en vrouwen:														
Rooms-katholiek	52	58	11	29	14	28	12	12	10	50	11	45	14	66
Ned-hervormd	49	62	10	29	8	36	7	19	13	40	11	48	16	63
Gereformeerd	55	59	12	33	22	38	14	12	13	38	6	51	11	60
Ander	58	71	14	29	14	66	8	31	17	30	11	39	18	55
Geen	45	69	7	38	0	*	9	26	11	47	11	50	21	66
Totaal	50	62	10	31	10	35	10	17	12	48	10	47	16	64

Verklaring:
A = aantal leden in %.
B = gemiddeld aantal bezoeken per lid per jaar.
* = onbetrouwbaar.

Staat 22. Leden die 2 of meermalen per week een vereniging bezoeken per kerkelijke gezindte

	M	V	T
	procenten		
Rooms-katholiek	28	20	24
Ned.hervormd	30	21	26
Gereformeerd	23	18	20
Ander kerkgenootschap	33	32	33
Geen kerkgenootschap	33	26	29
Totaal	29	22	26

Tabel 23. Lidmaatschap van verenigingen naar richting der vereniging per kerkelijke gezindte

	Rooms-kath.			Ned.hervormd			Gereformeerd			Ander kerk-genootschap			Geen kerk-genootschap			Totaal		
	m	v	t	m	v	t	m	v	t	m	v	t	m	v	t	m	v	t
	procenten																	
Ver.met soc.of ped.doel																		
Rooms-katholiek	66	82	74	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	27	29	23
Ned.hervormd	-	-	-	16	27	22	2	-	1	11	5	8	-	3	1	5	11	8
Ander	7	1	4	16	13	14	58	70	64	21	42	32	6	13	10	16	15	16
Geen	27	17	22	69	60	65	40	30	35	68	53	60	94	82	88	52	45	48
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Ver.met godsdienstig doel																		
Rooms-katholiek	100	99	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45	48	47
Ned.hervormd	-	-	-	93	96	95	5	7	6	8	5	7	-	50	25	25	29	27
Ander	-	1	0	7	3	5	95	93	94	92	95	93	100	50	75	30	24	27
Geen	-	-	-	-	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Ver.met politiek doel (w.o. vakorg.)																		
Rooms-katholiek	92	93	93	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	41	41
Ned.hervormd	0	2	1	24	23	24	4	22	13	6	14	10	2	-	1	7	7	7
Ander	0	2	1	24	23	23	92	67	80	22	14	18	10	13	12	22	13	17
Geen	7	3	5	52	54	53	5	11	8	72	71	72	87	88	87	31	38	35
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Ver.met cultureel doel																		
Rooms-katholiek	71	70	71	-	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	24	15	20
Ned.hervormd	-	-	-	18	32	25	9	8	9	-	-	-	1	-	1	7	13	10
Ander	4	4	4	11	10	10	67	64	65	14	39	27	9	21	15	15	19	17
Geen	25	26	25	71	57	64	22	28	25	86	61	73	90	79	84	54	51	52
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Ver.voor ontspanning en vermaak																		
Rooms-katholiek	48	63	56	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	22	20
Ned.hervormd	-	-	-	10	13	12	7	9	8	-	-	-	-	-	-	4	5	5
Ander	9	3	6	13	11	12	37	45	41	20	27	24	8	2	5	12	9	10
Geen	43	33	38	77	75	76	56	45	51	80	73	76	92	98	95	67	64	66
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Sportverenigingen																		
Rooms-katholiek	62	59	61	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	21	17	19
Ned.hervormd	-	1	0	10	18	14	7	7	7	-	-	-	1	2	2	4	8	6
Ander	4	4	4	15	16	16	44	45	45	7	15	11	8	10	9	11	14	13
Geen	34	36	35	74	66	70	49	48	48	93	85	89	91	87	89	65	62	63
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Jeugdverenigingen																		
Rooms-katholiek	91	87	89	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	27	30
Ned.hervormd	-	-	-	77	62	70	8	10	9	6	-	3	14	30	22	27	24	26
Ander	1	4	3	9	13	11	88	90	89	44	69	57	21	10	16	21	25	23
Geen	7	9	8	14	24	19	4	-	2	50	31	40	64	60	62	19	23	21
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Totaal aantal lidmaat-schappen																		
Rooms-katholiek	73	80	77	0	1	1	0	-	0	-	-	-	0	1	1	28	26	27
Ned.hervormd	0	0	0	25	35	30	5	7	6	4	2	3	1	4	2	9	14	12
Ander	4	2	3	14	12	13	74	73	74	30	43	37	9	12	11	17	17	17
Geen	23	18	20	60	52	56	20	19	19	66	55	60	89	83	86	47	43	45
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Staat 24. Lidmaatschap van verenigingen naar de richting der vereniging per leeftijdsgroep en per kerkelijke gezindte

	12 - 17 jaar				18 - 28 jaar				29 - 39 jaar				40 - 59 jaar				60 j. en ouder				Totaal			
	Richting der vereniging																							
	R.k.	N.h.	An-der	Geen	R.k.	N.h.	An-der	Geen	R.k.	N.h.	An-der	Geen	R.k.	N.h.	An-der	Geen	R.k.	N.h.	An-der	Geen	R.k.	N.h.	An-der	Geen
	procenten																							
Mannen totaal	31	12	15	42	33	8	14	45	24	7	18	52	23	10	19	48	34	8	15	42	28	9	17	47
w.v.																								
Rooms-katholiek	84	0	1	14	79	-	4	17	63	-	4	33	74	-	5	21	81	1	4	15	73	0	4	23
Nederlands-hervormd ..	0	33	13	53	0	23	13	64	0	21	17	62	-	27	12	61	-	23	19	58	0	25	14	60
Gereformeerd	-	8	74	18	-	6	71	23	-	3	76	20	1	7	70	22	-	-	77	23	0	5	74	20
Geen kerkelijke gezindte	1	6	7	86	-	2	6	93	-	1	8	91	-	1	14	85	-	-	7	93	0	1	9	89
Vrouwen totaal	28	16	15	41	28	14	18	40	22	13	15	50	28	12	20	40	29	14	21	35	26	14	17	43
w.v.																								
Rooms-katholiek	82	0	3	15	78	0	1	21	79	1	2	19	83	-	2	15	91	-	-	9	80	0	2	18
Nederlands-hervormd ..	1	37	13	49	0	37	13	50	1	31	15	53	-	31	12	57	-	40	13	47	1	35	12	52
Gereformeerd	-	9	75	16	-	7	76	17	-	12	59	29	-	7	83	10	-	-	94	6	-	7	73	19
Geen kerkelijke gezindte	1	11	6	81	1	2	15	82	-	1	9	90	-	2	19	79	-	4	21	75	1	4	12	83
Mannen en vrouwen totaal	30	14	15	41	31	11	16	42	23	10	17	51	26	11	19	44	32	11	18	38	27	12	17	45
w.v.																								
Rooms-katholiek	83	0	2	15	79	0	2	19	71	1	3	26	79	-	3	18	86	1	2	12	77	0	3	20
Nederlands-hervormd...	1	35	13	51	0	30	13	57	1	26	16	57	-	29	12	59	-	32	16	52	1	30	13	56
Gereformeerd	-	9	74	17	-	7	73	20	-	8	67	25	1	7	76	16	-	-	86	14	0	6	74	19
Geen kerkelijke gezindte	1	9	6	84	1	2	10	88	-	1	9	90	-	2	16	82	-	2	14	84	1	2	11	86

HOOFDSTUK VII. SPORTBEOEFENING

A. ENKELE TOTAALCIJFERS

In Nederland zijn omgerekend in absolute aantallen ongeveer 1 300 000 personen, die een of andere sport beoefenen in verenigingsverband 1).

Daarnaast zijn uiteraard nog velen, die buiten een vereniging om aan sport doen. De bezoekfrequentie van de leden aan sportverenigingen is hoog; gemiddeld gaan zij er 64 maal per jaar heen (staat 6).

Uit deze cijfers blijkt, dat de sport als een zeer belangrijk facet van de vrije-tijdsbesteding in Nederland mag worden beschouwd.

Heden ten dage verricht de sport als actieve recreatie van alle lagen van de bevolking een belangrijke sociale functie.

Voetbal is de meest populaire sport in Nederland; het wordt door bijna de helft van alle mannelijke leden van sportverenigingen beoefend (staat 26).

Als een meer vrouwelijke sport, komt turnen op de tweede plaats; 52% van alle vrouwelijke sportbeoefenaren doet aan turnen.

Op de derde plaats komt zwemmen en op de vierde de sport, die zich na de tweede wereldoorlog in Nederland sterk heeft verbreid, het volleyballen.

Daarna volgen qua grootte van het ledenaantal tennis en atletiek. Meer vrouwelijke dan mannelijke beoefenaren zijn te vinden bij tennis, turnen, zwemmen, hockey en handbal.

B. SPORTBEOEFENING NAAR LEEFTIJD

Dat verschillende sporten na een bepaalde leeftijd niet meer in grote mate worden beoefend, heeft in 't merendeel van de gevallen uiteraard een fysieke oorzaak. Verschillende sporten vinden dan ook bij oudere leeftijdsgroepen steeds een kleiner aantal beoefenaren bijv. atletiek, korfbal, handbal, en zwemmen (staat 25).

Aan voetbal wordt tot het 40ste jaar door alle leeftijdsgroepen evenveel gedaan; na deze leeftijd daalt het aantal voetballers sterk.

Turnen wordt eveneens vrij lang volgehouden; van de 12 - 14 jarige meisjes en van de 40 - 59 jarige vrouwen turnt 53%.

De enige sporten, die door de ouderen meer worden beoefend dan door de jongeren zijn tennis, hengelen en zeilen. Vele personen, die in hun jonge jaren andere sporten hebben beoefend, gaan kennelijk na een bepaalde leeftijd over op deze 3 soorten. Volleybal wordt zeer veel door de 15 - 23 jarigen beoefend. De aantrekkelijkheid voor de jeugd van een nieuwe sport zal hierbij ongetwijfeld een rol spelen.

Per persoon beoefenen de 15 - 17 jarigen het grootste aantal soorten sporten (160 soorten per 100 personen).

C. SPORTBEOEFENING NAAR SOCIAAL MILIEU

Heeft ieder sociaal milieu zijn eigen sporten of zijn ook hierdoor de grote ontwikkeling van de sport en een zekere democratisering van de maatschappij de grenzen uitgewist?

Uit de gegevens blijkt, dat er heden ten dage nog wel enkele "élite" sporten bestaan, d.w.z. sporten, die hoofdzakelijk door leidinggevenden en welgestelden worden beoefend: nl. hockey, tennis, zeilen en in mindere mate volleybal.

Belangrijk is hier de hoge waardering, die deze sporten in het algemeen in de samenleving genieten; zij worden veelal met de "élite" geïdentificeerd. De materiële factor kan tevens bepalend zijn, daar de genoemde sporten veelal kostbare uitrusting of hoge verenigingscontributie vereisen.

Tevens worden de nieuwe sporten meestal het eerst in hogere kringen en in exclusieve clubs beoefend. Volleybal kan hier als een goed voorbeeld worden genomen, daar deze sport eerst na de 2e wereldoorlog begonnen is bij de middelbare schooljeugd.

Hetzelfde is het geval geweest met het voetballen aan het einde van de 19e eeuw, een sport die toentertijd slechts door de "élite" jeugd werd beoefend 2).

Met de ontwikkeling van het volksvoetbal in de 20ste eeuw, ging de "élite" zich er minder thuis voelen. Zij stapte over op andere en wat de beoefenaars betreft meer aan het eigen milieu aangepaste takken van sport. Op het ogenblik voetbalt de "élite" nog in de schooljaren, daarna is het aantal beoefenaren gering. Voetbal en in zekere zin ook turnen en handbal, kunnen als goede voorbeelden worden beschouwd van "Gesunkenes Kulturgut". Het is zeer wel mogelijk, dat de sporten, die nu hoofdzakelijk door leidinggevenden worden beoefend, in de loop der jaren eveneens naar beneden op de maatschappelijke ladder zullen doordringen en dat hierdoor de leidinggevenden zich wederom op andere sporten werpen. De materiële factor kan hierbij echter remmend werken.

Wat de sportbeoefening betreft zijn de leidinggevenden tot op heden vrij exclusief. Een gelijkenis tussen de loontrekkende middenstand en de leidinggevenden is hier niet te constateren. Alleen aan tennis en volleybal doet de loontrekkende middenstand iets meer dan gemiddeld.

De arbeidersgroep kan als lijnrechte tegenstelling tegenover de leidinggevenden worden genomen. Zij doet zeer veel aan voetbal en handbal; zeer weinig aan tennis, zeilen en hockey (staat 26).

In het algemeen concentreren de arbeiders zich meer dan de leidinggevenden op een bepaalde soort sport. Honderd arbeiders tezamen beoefenen 136 takken van sport; bij de leidinggevenden is dit aantal 161 (staat 26).

Turnen vindt onder de vrouwen van boeren en landarbeiders vrij veel beoefenaren. Zwemmen is bij de mannen uit de landarbeiderskringen geheel niet in trek.

---

1) De gegevens over sportbeoefening in verenigingsverband, die in dit Hoofdstuk worden verstrekt, zijn niet geheel vergelijkbaar met die van de Statistiek van de vrije jeugdvorming 1956 van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Laatstgenoemde publikatie bevat uitsluitend gegevens over de bij de landelijke sportbonden aangesloten verenigingen. In de huidige enquête werden daarentegen opgaven verstrekt over alle sportbeoefening in verenigingsverband (w.o. vele niet-aangesloten personeels- en schoolsportverenigingen).

2) C.G.M. Miermans. Voetbal in Nederland. Utrecht 1955.

Staat 25. Lidmaatschap van sportverenigingen naar soort sport per leeftijdsgroep

	12 - 14 jaar			15 - 17 jaar			18 - 23 jaar			24 - 28 jaar			29 - 39 jaar			40 - 59 jaar 1)			Totaal		
	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T
	procenten																				
Atletiek	7	13	10	5	12	8	10	8	9	9	5	7	6	2	5	3	3	3	7	8	7
Handbal	3	8	6	5	11	7	4	8	5	2	5	3	4	2	3	-	-	-	3	6	4
Hengelsport	0	-	0	1	-	1	0	-	0	5	-	3	6	-	4	8	-	6	4	-	2
Hockey	6	3	4	4	12	7	5	7	6	1	3	2	2	1	2	2	3	2	2	6	4
Korfbal	5	12	8	6	8	7	5	6	5	6	6	6	3	3	3	2	-	1	5	7	6
Tennis	4	3	4	9	14	11	9	14	11	6	28	13	11	10	11	13	34	18	7	12	9
Turnen	26	53	39	12	41	23	12	41	23	6	44	19	9	72	30	5	53	16	11	52	26
Voetbal	52	0	27	54	1	33	48	-	30	47	1	31	51	1	34	31	-	24	47	0	31
Volleybal	9	6	7	16	21	18	14	13	14	12	9	11	12	9	11	3	9	5	11	10	11
Zeilsport	2	0	1	3	2	3	4	9	6	5	5	5	4	5	4	5	9	6	4	4	4
Zwemmen	26	33	29	22	28	24	17	21	19	14	18	15	13	15	13	12	3	10	15	24	18
Andere	13	8	11	22	11	18	28	17	24	22	14	20	25	9	20	35	19	32	24	14	20
Aantal leden	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Aantal lidmaat-schappen	150	139	146	159	161	160	156	144	152	135	138	135	146	129	140	119	133	123	140	143	142

1) De 60 jarigen en ouderen zijn niet opgenomen, omdat deze groep zeer weinig sportbeoefenaren telt.

Staat 26. Lidmaatschap van sportverenigingen naar soort sport per milieu

	Landarbeiders, e.d.			Arbeiders			Loontrekkende middenstand			Risicodragende middenstand			Boeren			Leidinggevenden en welgestelden			Totaal		
	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T
	procenten																				
Atletiek	9	15	11	4	13	7	10	6	9	2	6	4	3	11	5	7	7	7	7	8	7
Handbal	3	7	4	1	13	4	5	4	4	3	6	4	-	-	-	1	1	1	3	6	4
Hengelsport	7	-	5	4	-	3	2	-	1	6	-	4	3	-	3	1	-	1	4	-	2
Hockey	-	4	1	-	2	1	4	5	4	2	5	3	-	-	-	18	15	17	2	6	4
Korfbal	6	4	5	5	9	6	8	6	7	2	6	4	-	11	3	3	3	3	5	7	6
Tennis	-	-	-	4	2	3	9	19	13	8	5	7	-	-	-	29	39	33	7	12	9
Turnen	13	78	32	9	55	23	13	52	28	12	52	28	21	78	34	11	28	19	11	52	26
Voetbal	61	-	44	59	-	41	41	1	25	45	2	28	38	-	29	19	-	11	47	0	31
Volleybal	9	7	9	9	6	8	15	14	15	6	9	8	3	22	8	9	18	13	11	10	11
Zeilsport	-	-	-	2	-	2	3	5	4	6	5	6	-	-	-	11	10	11	4	4	4
Zwemmen	1	15	5	14	26	18	18	24	20	17	26	21	17	11	16	20	25	22	15	24	18
Andere	25	11	21	22	17	20	26	13	21	21	15	19	48	11	39	30	14	23	24	14	20
Aantal leden	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Aantal lidmaatschappen	134	141	137	133	143	136	154	149	151	130	137	136	133	144	137	159	160	161	140	143	142

D. SPORTBEOEFENING NAAR WOONMILIEU

Alle sporten worden zowel op het platteland als in de stad beoefend (staat 27). Een zeer geringe differentiatie is in deze te constateren. Zo worden tennis, hockey en zeilen meer in de grote stad dan op het platteland beoefend, hetgeen zal samenhangen met de sociale milieusamenstelling van beide woongebieden. Daarentegen genieten zowel turnen als voetbal op het platteland een iets grotere voorkeur dan in de stad.

Ook moderne sporten, zoals bijvoorbeeld volleybal zijn op het platteland zeer verbreid.

Staat 27. Lidmaatschap van sportverenigingen naar soort sport per woonmilieu

	Grote en middelgrote gemeenten			Kleine steden en forenzengemeenten			Oude stadjes en plattelandsgem.			Totaal		
	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T
	procenten											
Atletiek	6	8	7	7	3	6	7	10	8	7	8	7
Handbal	2	5	3	4	7	5	3	7	4	3	6	4
Hengelsport	3	-	2	4	-	2	4	-	3	4	-	2
Hockey	4	6	5	6	10	7	1	3	2	2	6	4
Korfbal	5	4	5	7	9	8	5	10	6	5	7	6
Tennis	9	16	12	5	11	7	6	9	7	7	12	9
Turnen	7	42	19	14	41	25	15	65	32	11	52	26
Voetbal	43	1	28	45	-	28	52	-	34	47	0	31
Volleybal	8	10	8	13	10	12	14	10	12	11	10	11
Zeilsport	6	7	6	3	4	3	2	1	2	4	4	4
Zwemmen	14	21	16	16	29	21	16	24	19	15	24	18
Andere	29	12	21	20	20	20	21	14	19	24	14	20
Aantal leden	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

SAMENVATTING

1. De helft van de Nederlandse bevolking van 12 jaar en ouder is actief lid van één of meerdere verenigingen.
   De mannen zijn actiever in het verenigingsleven dan de vrouwen. (Respectievelijk zijn van hen 59% en 41% aangesloten.)
2. 32% van de bevolking is lid van één vereniging; 18% is bij meer dan één vereniging aangesloten.
3. De sportverenigingen tellen het grootste aantal leden; 16% van de bevolking is lid van één of andere sportorganisatie.
4. Gemiddeld bezoekt een lid 62 maal per jaar de vereniging. Dit hoge cijfer is vooral een gevolg van de hoge bezoekfrequentie aan bijeenkomsten van sportverenigingen, (nl. gemiddeld 64 maal per jaar); leden van politieke- en vakorganisaties maken daarentegen slechts 17 maal per jaar een vergadering mee.
5. Van de aangesloten personen is 45% lid van een vereniging, die niet op een bepaalde levensbeschouwelijke grondslag berust.
6. De jeugd is meer verenigingsgezind dan de oudere generatie; van de 12 - 14 jarigen is bijvoorbeeld 69%, van de 60 jaar en ouderen is 38% bij een vereniging aangesloten.
7. Speciaal heeft de jongere generatie belangstelling voor de jeugd- en de sportvereniging. In tegenstelling met de sportvereniging, waarvan de 12 - 24 jarigen in gelijke mate lid blijven, verlaat de meerderheid de jeugdvereniging reeds op 18 jarige leeftijd.
8. De jongere generatie heeft een geringe belangstelling voor politieke- en vakorganisaties.
9. Vooral de getrouwde vrouwen tonen voor het verenigingsleven weinig belangstelling.
10. De leidinggevenden en de loontrekkende middenstand hebben van de diverse sociale milieus de grootste verenigingsaffiniteit (van hen is resp. 63% en 58% aangesloten). Vooral de vrouwen uit deze kringen zijn in verhouding tot hun sexegenoten uit andere milieus actief in het verenigingsleven betrokken.
11. Op het platteland is men in grotere getale bij een vereniging aangesloten dan in de grote stad. De bezoekfrequentie van de leden ligt echter in de stad hoger.
12. Gereformeerden en personen behorende tot een "andere" kerkelijke gezindte zijn bij een verdeling naar confessie het meest in verenigingsverband opgenomen (resp. 55 en 58%); daarentegen is slechts 45% van de onkerkelijken lid van een vereniging.
13. Het verbonden zijn aan een vereniging, wier levensbeschouwelijke richting overeenstemt met de eigen confessie komt het meest voor bij roomskatholieken (77%) en bij gereformeerden (74%); bij de "andere" kerkelijke gezindten is dit percentage 37%, bij de Nederlands-hervormden 30%.
14. Voetbal is de meest populaire sport in Nederland. Turnen komt als een meer vrouwelijke sport op de tweede plaats.

SUMMARY

1. Half of the Netherlands population of 12 and older has joined one or more clubs.
   Men are more club-minded than women. (59 per cent and 41 per cent respectively of them are active members.)
2. Thirty two per cent of the population are members of one club; 18 per cent of more than one club.
3. Sports clubs have the greatest number of members; 16 per cent of the population are members of some sports organization.
4. On an average one member goes 62 times a year to the club. This high figure is due mainly to the much frequented gatherings of sports clubs (namely an average of 64 times a year); members of political and trade organizations on the other hand attend meeting, only 17 times a year.
5. Of the members 45 per cent has joined a club that is not based on a certain religion.
6. Young people are more club-minded than people of the older generation; of the population of 12 - 14 years old are 69 per cent, of the population of 60 and over are 38 per cent members of a club.
7. The younger generation is specially interested in youth and sports clubs. Contrary to sports clubs, of which the 12 - 24 year-olds continue membership to the same extent, the majority withdraws from youth clubs already at the age of 18.
8. The younger generation is only little interested in political and trade organizations.
9. Especially married women show little interest in club life.
10. The manegerial groups and the wage-earning middle class are the most club-minded of the various social milieus. Especially women from these circles, as compared with women from other milieus, are active members of some club.
11. In the rural districts more people are members of a club than in big towns. However, attendance frequency of the members is higher in town.
12. Of the Calvinists and persons belonging to "another" religeous denomination the greater part are members of some club (55 and 58 per cent respectively); of the people not belonging to a church only 45 per cent are members of a club.
13. Membership of a club with a religeous denomination that agrees with the religion of the members is most frequent among Roman Catholics (77 per cent) and among Calvinists (74 per cent); for the "other" religeous denominations this percentage is 37 per cent, for the Netherlands reformed 30 per cent).
14. Football is the most popular sport in the Netherlands. Gymnastics, as a more female sport, takes the second place.

Bijlage: Deel van de gebruikte vragenlijst dat het verenigingsleven betreft

Nu zou ik tenslotte nog graag een paar vragen over andere vormen van vrijetijdsbesteding willen stellen.

29a Hier heeft U een kaartje waarop een aantal soorten verenigingen staan vermeld, al dan niet met voorbeelden erbij om de bedoeling duidelijk aan te geven. Bent U actief of werkend lid van één of meer van deze soorten verenigingen en zo ja, van welke dan ? (Enq. kaart 4 overhandigen en volgnummer voor de door O.P. genoemde soort (en) verenigingen omcirkelen)

	R.K.	N.H.	andere	geen	per week	per maand	per jaar
1. Org. met sociaal of paed. doel →							
2. Org. met godsdienstig doel →							
3. Organisatie met politiek doel →							
4. Organisatie met cultureel doel →							
5. Organisatie tot ontspanning en vermaak →							
6. Sportverenigingen →							
7. Jeugdverenigingen →							
8. Andere, n.l. [ ]							

b Zoudt U mij van deze vereniging / elk van deze verenigingen willen zeggen of deze op godsdienstige grondslag is en zo ja, of dit op Rooms-Katholieke, Nederlands-Hervormde of andere godsdienstige grondslag is ? (Enq. achter elk der genoemde soorten verenigingen in de desbetreffende kolom een X plaatsen).

c (Enq. vraag 29c alleen stellen als bij 29a code "6" voor sportverenigingen is omcirkeld) : Welke soort of soorten sport beoefent U ?

athletiek - V	handbal - X	hockey - 0	korfbal - 1	tennis - 2	turnen - 3	voetbal - 4
volleybal - 5	zeilsport - 6	zwemmen - 7	andere - 8 → n.l.			

d Zoudt U mij nog willen opgeven hoeveel avonden en/of middagen U per week, per maand of per jaar aan de door U opgegeven soort / elk van de door U opgegeven soorten vereniging besteedt? (Enq. in bovenstaand schema in desbetreffende kolom aantal vermelden).

R. 1019-7-57

THE NETHERLANDS
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS

Leisure in the Netherlands

Winter 1955/'56

Part 5

Clublife

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ W. DE HAAN N. V.
ZEIST, 1957